

Aan:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. Minister drs. A. Slob
Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T.a.v. Staatssecretaris drs. T. van Ark
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
T.a.v. Minister H.M. de Jonge
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag

Amsterdam, 27 november 2017

Geachte heer Slob, geachte mevrouw van Ark, geachte heer de Jonge,

Graag richt ik me tot u namens *'Kindcentra 2020, ontwikkel de toekomst'*, een brede maatschappelijke beweging die zich, in het belang van kinderen, hard maakt voor verregaande samenwerking tussen primair onderwijs, kinderopvang en zorg. Het regeerakkoord *Vertrouwen in de toekomst* kent tal van maatregelen die investeren in de toekomst van ons land, in onze kinderen. Dat verheugt ons zeer. Het lag dan ook in de lijn der verwachting dat het kabinet aandacht zou besteden aan kindcentra en de breed gedragen wens om elk kind van nul tot en met twaalf jaar een recht op toegang tot kinderopvang te geven, te beginnen met een toegangsrecht voor kinderen van twee tot vier jaar van 16 uur per week. Wij gaan graag met u in gesprek over de vraag in welke mate u deze brede maatschappelijke beweging (h)erkent en op welke wijze het kabinet de kansen die er liggen, kan benutten.

Kindcentra omschrijven wij als een pedagogische voorziening voor kinderen van nul tot en met twaalf jaar waar zowel primair onderwijs, kinderopvang als kindnabije zorg wordt geboden. Steeds vaker zoeken deze partijen elkaar op om dit soort voorzieningen te realiseren, waarin wordt gewerkt vanuit één pedagogische en educatieve visie, vanuit één team en onder één leiding. De ontwikkeling naar kindcentra (ook wel IKC's genoemd) is in de afgelopen jaren een sterke beweging in het veld geworden die een gezamenlijk appel doet op de politiek om deze ontwikkeling te faciliteren. Ook de SER pleit voor deze voorzieningen in het advies *Gelijk goed*

*van start*¹. De door de voormalige bewindspersonen ingestelde taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang, onder leiding van Diana Monissen, toont de noodzaak én de mogelijkheden om verdere stappen te zetten in het faciliteren van de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang². Het maatschappelijk draagvlak voor deze ontwikkelingen is groot³.

U kunt, binnen de doelstellingen die het kabinet heeft, van grote toegevoegde waarde zijn voor deze brede beweging. Graag zouden wij met u van gedachten wisselen over de potentie van de samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en zorg voor de ontwikkeling en educatie van al onze jonge burgers en de stappen die het kabinet de komende jaren kan zetten om deze beweging te ondersteunen. In het bijzonder willen wij graag nader met u van gedachten wisselen over de mogelijkheden die het kabinet heeft om invulling te geven aan de adviezen 1 t/m 12 van de taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang. Invulling van deze adviezen kan budgetneutraal geschieden.

In de bijlage lichten wij ons pleidooi verder toe. Wij willen graag met u onderzoeken hoe de kansen, om met eenvoudige maatregelen van toegevoegde waarde te zijn voor een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling, benut kunnen worden.

Hoogachtend,

Gijs van Rozendaal, namens de regiegroep Kindcentra 2020

c.c. Leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
c.c. Leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid
c.c. Leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport

¹ SER: [Gelijk goed van start](#) (2016)

² Taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang, [Tijd om door te pakken, in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang](#), 2017. De taskforce (ingesteld door minister Asscher en staatssecretaris Dekker) werkt in dertien adviezen uit hoe een nieuw kabinet met beperkte middelen op dit terrein forse stappen kan zetten.

³ Zie ook paragraaf 4 van de toelichting bij deze brief.

TOELICHTING 'KINDCENTRA 2020,ONTWIKKEL DE TOEKOMST'

In deze bijlage lichten wij ons pleidooi - in vier onderdelen - toe.

1. Een beschrijving van de mogelijkheden om het niveau van voorzieningen voor kinderen te verbeteren door de versterking van de samenwerking tussen primair onderwijs en kinderopvang.
2. De noodzaak om te acteren waar het gaat om de vorming van kindcentra en de samenwerking tussen organisaties van primair onderwijs, kinderopvang en zorg.
3. De mogelijkheden om een toegangsrecht voor alle kinderen te realiseren binnen de financiële kaders van dit kabinet.
4. Het maatschappelijk draagvlak voor deze ontwikkelingen.

1. Versterking van de samenwerking tussen primair onderwijs en kinderopvang

De afgelopen jaren is er, vanuit de sectoren kinderopvang en primair onderwijs, een enorme toename te zien van verregaande vormen van samenwerking⁴; zij leggen daarbij de verbinding met jeugdzorg en jeugdhulp. Dat maakt ook dat veel wethouders zich sterk maken voor kindcentra, omdat die voorzieningen kansen bieden om curatief én preventief beleid te verankeren. Vrijwel alle organisaties uit het maatschappelijk middenveld rondom primair onderwijs, kinderopvang, jeugdhulp, -zorg en –gezondheidszorg en lokaal bestuur ondersteunen dit pleidooi voor kindcentra om zo⁵:

- alle kinderen meer kansen te bieden om al hun talenten in de volle breedte te ontwikkelen;
- inclusieve voorzieningen te realiseren die segregatie tegengaan, waar kinderen samen leren, samen spelen en waarden en normen ontwikkelen;
- binnen het sociaal domein voorzieningen te realiseren waar kind en gezin gekend worden, met kind nabij zorg met een hoge preventieve impact;
- voorzieningen te bieden voor kinderen van nul tot en met twaalf jaar, zodat kinderen zich in een doorgaande lijn kunnen ontwikkelen, bij één team van medewerkers dat vanuit één visie werkt. Hierdoor zijn er geen overgangen tussen onderwijs en kinderopvang die de ontwikkeling van kinderen kunnen hinderen;
- pedagogisch-didactische programma's (binnen- en buitenschools) te realiseren, die aansluiten bij de individuele en meervoudige talenten van kinderen;
- sluitende dagarrangementen te bevorderen die de arbeidsparticipatie van ouders faciliteren en het functioneren van gezinnen bevorderen;
- ouders een plek te bieden waar hun kind wordt gekend en maximaal begeleid, waardoor zij rust ervaren in hun dagindeling⁶;
- beleidsmatig kansen te pakken om te breken met de traditie dat beleid primair gericht is op leerlingen met achterstanden naar een praktijk die nieuwe kansen biedt voor een gepersonaliseerde ontwikkeling van alle kinderen.

⁴ Oberon, *Samenwerking in beeld* (2016)

⁵ Op www.kindcentra2020.nl is een kort overzicht te vinden van bronnen die dit pleidooi onderbouwen.

⁶ De mening van ouders is te vinden in de publicatie *Ouders over kindcentra*. (te vinden op www.kindcentra2020.nl)

Kindcentra zoeken samenwerking met organisaties voor welzijn, sport, cultuur, muziek en veel meer. Kindcentra bieden dus ook kansen voor andere doelstellingen van uw kabinet. Daar waar het regeerakkoord spreekt over een preventieakkoord of een sportakkoord kunnen kindcentra, als een 'community' in de wijk, een anker voor beleid zijn en laagdrempelige toegang realiseren.

2. De vorming van kindcentra

Het onderzoek *Samenwerking in beeld*⁷ laat zien dat het kindcentrum met stip op één staat op de lijst met ideaalbeelden voor de toekomst. 92% van de scholen en 75% van de kinderopvang werkt al op enigerlei wijze samen, met als belangrijkste motief, de gezamenlijk gevoelde urgentie om kinderen optimale ontwikkelingskansen te bieden. Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan een intensieve vorm van samenwerking te hebben. Juist zij lopen het meest tegen knelpunten aan, aldus onderzoeksbureau Oberon.

De samenwerkende partners lopen niet alleen tegen hardnekkige problemen aan bij de praktische vormgeving van die samenwerking, zoals fiscale en juridische problemen. Belangrijker is dat de samenwerking in kindcentra duurzaam moet kunnen zijn en niet afhankelijk mag zijn van buitengewone persoonlijke capaciteiten van bestuurders om bestaande belemmeringen te omzeilen. Het moet gaan om allianties waarbij gedurende langere periode samengewerkt kan worden om voorzieningen van hoge kwaliteit voor kinderen te realiseren. Die duurzaamheid heeft een bestuurlijke en juridische verankering nodig in wetgeving. Het gaat daarbij niet om het wettelijk voorschrijven van structuren, maar om het bieden van ruimte voor op maat gemaakte vormen van samenwerking. Er is dan geen sprake van een blauwdruk, ouders kiezen welke voorziening het beste bij hun kind past.

De manier waarop organisaties de samenwerking vormgeven verschilt in de praktijk. Het werken vanuit één team, onder één leiding en met één visie is nu nog niet goed mogelijk. Om deze organisaties te faciliteren pleit Kindcentra 2020 voor de wettelijke mogelijkheid (geen plicht) om vanuit één organisatie (een kindcentrum) zowel kinderopvang als primair onderwijs aan te kunnen bieden, om zo organisatorische en formele belemmeringen voor een integrale aanpak weg te nemen. De taskforce pleit om diezelfde redenen voor het mogelijk maken van zogenaamde ontwikkel- en leercentra.⁸ Deze stip op de horizon, die geen financiële ruimte op de Rijksbegroting vereist, is nodig om alle organisaties van onderwijs, kinderopvang en zorg die nu samen optrekken maar aanlopen tegen belemmeringen, perspectief te bieden. Het boek *Kindcentra 2020, een realistisch perspectief*⁹ heeft dit in verschillende varianten juridisch uitgewerkt (binnen de kaders van het publiek gefinancierde onderwijs vanuit de Wpo en van de privaat gefinancierde kinderopvang vanuit de Wko).

3. Toegangsrecht voor alle kinderen

Toegankelijkheid van die voorzieningen voor alle kinderen, waarvan de ouders dat willen, is een voorwaarde om gelijke kansen te bieden. Deze roep om af te stappen van doelgroepenbeleid en toe te werken naar generieke voorzieningen (met daarbinnen aandacht voor kinderen die extra aandacht of zorg nodig hebben) wordt breed gedragen door alle betrokkenen.

⁷ [Onderzoek](#) van onderzoeksbureau Oberon, uitgevoerd in 2016 in opdracht van de ministeries van OCW en SZW.

⁸ Rapport Taskforce, advies 12

⁹ [Kindcentra 2020, een realistisch perspectief](#) (2015), te vinden op www.kindcentra2020.nl.

Het SER rapport *Gelijk goed van start* (2016) biedt een state of the art van recent nationaal en internationaal onderzoek. Op grond van de bewezen meerwaarde van kinderopvang pleit de SER¹⁰, voor een aanbod voor alle kinderen van 2-4 jaar van 16 uur per week¹¹, op de lange termijn wil de SER toe naar een 'een universeel (inclusief) systeem, waarbinnen aandacht is voor de brede ontwikkelingskansen van kinderen en extra aandacht en ondersteuning wordt gegeven aan kinderen met een (potentiële) achterstand . [...] Het uiteindelijke doel is een sluitend arrangement te creëren voor kinderen in de leeftijd van nul tot twaalf jaar.' Werkgevers- en werknemersorganisaties binnen de SER en Kroonleden stemden unaniem met dit advies in. Het zou uitermate jammer zijn als die gezamenlijkheid niet tot nieuw beleid zou leiden. Voor een nadere onderbouwing verwijzen wij u graag naar het rapport van de SER.

Kindcentra 2020 pleit eveneens voor een recht op toegang tot kinderopvang van 16 uur per week voor alle 0-4-jarige kinderen en een recht op toegang tot buitenschoolse opvang van 10 uur per week voor alle 4- tot en met 12-jarigen (met een inkomensafhankelijke ouderbijdrage).

Waarom is een toegangsrecht voor vier- tot en met twaalfjarigen van belang? De essentie van de beweging richting kindcentra is gelegen in de wens tot modernisering van onze pedagogische en educatieve voorzieningen voor kinderen; die modernisering is volgens de WRR nodig¹². Elk kind leert anders. De een kan het beste informatie tot zich nemen na het sporten, de ander rekent het gemakkelijkst tijdens het koken. Een toegangsrecht maakt het mogelijk formeel, non-formeel en informeel leren te mengen, afhankelijk van de behoefte van het kind. Kinderen leren het beste als hun leercontexten aan elkaar verbonden zijn¹³. Kindcentra bundelen onderwijs- en opvangtijd vanuit deze visie op leren en ontwikkelen. Het regeerakkoord zet in op 10-14 scholen, omdat 'sommige kinderen gebaat zijn bij een meer geleidelijke overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs'. Samenwerking binnen kindcentra 0-12 jaar (desgewenst uit te bouwen naar 14 jaar) gaat van dezelfde premisse uit: een geleidelijk overgang en het liefst geen overgangen tussen werksoorten die de ontwikkeling van kinderen hinderen. Dat medewerkers, vanuit verschillende expertises, samen verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling en educatie van kinderen verrijkt de ontwikkeling van kinderen en kan bovendien de werkdruk van leerkrachten verminderen.

Het mengen van formeel, non-formeel en informeel leren kan alleen als alle kinderen toegang hebben tot buitenschoolse opvang. Nu gaat slechts een beperkt deel (23 % in 2015) van de kinderen naar de buitenschoolse opvang. Succesvolle initiatieven van kindcentra beperken zich vaak tot 'witte' welvarende wijken met tweeverdieners. In achterstandswijken is de buitenschoolse opvang grotendeels verdwenen en kunnen diezelfde voorzieningen niet aangeboden worden. Dat vergroot de kansongelijkheid. Bovendien zijn sluitende dagarrangementen nodig om te zorgen dat ouders arbeid

¹⁰ Ook de Onderwijsraad pleit in die richting in [Een goede start voor het jonge kind](#) (2015).

¹¹ De jaarlijkse kosten raamt de SER tussen de 176 en 231 miljoen, naast de 169 miljoen die nodig is voor de uitbreiding van vwe naar 16 uur per week. Zie *Gelijk goed van start* pagina 139.

¹² De WRR stelt in het rapport [Naar een lerende economie](#) (2013) dat het de kernopdracht is om onderwijs te transformeren naar een postindustriële opzet. Vertrekpunt vormen dan de individuele mogelijkheden, niet het klassikale lesmodel.

¹³ Anne van der Kooi, lector brede scholen, pleit voor het verbinden van verschillende leercontexten. Verbinden is van belang vanwege het neurologisch proces dat leren is: naarmate nieuwe leerstof zich meer kan verbinden met wat een kind al weet, wordt het gemakkelijker opgeslagen in de hersenen. [De brede school als leergemeenschap](#), 2013

en zorg op een ontspannen wijze kunnen combineren. De toegankelijkheid van de buitenschoolse opvang is daar cruciaal bij. Ook de SER adviseerde in die richting¹⁴.

Het toegangsrecht (0 t/m 12 jaar) heeft bovendien aantoonbare inverdieneffecten op andere posten (zoals zorg) en veel maatschappelijk gunstige bijeffecten zoals het tegengaan van segregatie, het ontschotten van voorzieningen, meer preventieve en minder curatieve zorg en het bieden van gelijke kansen aan kinderen. Tenslotte maakt dit toegangsrecht het mogelijk om de harmonisatie tussen voorschool, peuterspeelzalen en kinderopvang verder vorm te geven, zodat kinderen samen, in generieke, inclusieve voorzieningen kunnen opgroeien.

Uw kabinet trekt 170 miljoen per jaar uit voor vve en 250 miljoen¹⁵ per jaar voor de kinderopvangtoeslag. Tezamen met de eerder door de minister van SZW uitgetrokken gemeentelijke middelen (60 miljoen euro¹⁶) kunnen deze bedragen ook ingezet worden voor een toegangsrecht voor alle kinderen (met inkomensafhankelijke ouderbijdrage), te beginnen met 16 uur per week voor de 2-4 jarigen¹⁷. Wij kunnen niet anders dan constateren dat dit kabinet een kans mist en voorbij dreigt te gaan aan een breed gedragen roep vanuit alle geledingen van de maatschappij. Het verheugt ons overigens wel dat het kabinet het aantal uren voor voorschoolse educatie uitbreidt van 10 naar 16 uur per week. Alle wetenschappers zijn het erover eens dat twee dagen kinderopvang van goede kwaliteit tenminste nodig is om een blijvend effect te hebben op de ontwikkeling van jonge kinderen. Het is jammer dat deze mogelijkheid niet aan alle kinderen geboden wordt, zoals de SER bepleit.

4 Maatschappelijk draagvlak

De samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en zorg heeft afgelopen jaren een grote vlucht genomen. Er is dan ook een bijzonder breed draagvlak voor deze ontwikkeling. In de dagelijkse praktijk blijkt dit uit de enorme hoeveelheid initiatieven van scholen en kinderopvang om te komen tot kindcentra. Ook het lokaal bestuur zet actief in op deze ontwikkeling, zowel in de grote steden als in plattelandsgebieden, omdat het juist daar een kans biedt voorzieningen op niveau te behouden. De decentralisatie van de jeugdzorg werd destijds mogelijk doordat vrijwel alle betrokkenen bij de jeugdzorg het rapport van de commissie Paas onderschreven. Wat de ontwikkeling van kindcentra betreft, is het draagvlak over de wenselijkheid en de richting van de ontwikkeling van kindcentra zo mogelijk nog groter. De afgelopen vier jaar heeft dat geleid tot het

¹⁴ De SER pleit in het advies [Een werkende combinatie](#) (2016) onder meer voor sluitende dagarrangementen om zo de druk van taakcombineerders te verlichten, met als uitgangspunten dat school- en opvangtijden aansluiten op werktijden. De SER stelt: "De primaire verantwoordelijkheid voor een dergelijk sluitend dagarrangement van onderwijs en opvang ligt bij de overheid. De implementatie van een eigentijds en sluitend dagarrangement voor 4-12-jarigen beschouwt de raad als een eerste stap in de ontwikkeling naar integrale kindvriendelijke centra voor 0-12-jarigen." De SER pleit ervoor op de "langere termijn na te gaan hoe de deelname, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van de BSO kan worden verbeterd".

¹⁵ Ook voor de kinderopvangsector zelf is de door het kabinet gemaakte keuze in onze ogen economisch gezien niet verstandig. Met het op dit moment toevoegen van 250 miljoen voor de kinderopvangtoeslag wordt anticyclisch een markt gestimuleerd waar de wachtlijsten alweer oplopen en het vergroot de conjunctuurgevoeligheid. Een toegangsrecht zou de kinderopvangsector de mogelijkheid bieden nieuwe doelgroepen aan te boren en daarmee een bredere basis te leggen in deze markt.

¹⁶ De middelen die gemeenten ontvangen ter uitvoering van de bestuurlijke afspraken tussen VNG en SZW '[Een aanbod voor alle peuters](#)' oplopend tot 60 miljoen per jaar in 2021.

¹⁷ De taskforce onderwijs en kinderopvang heeft de kosten hiervan doorgerekend (pagina 74):
2-4 jarigen 16 uur per week: 175 miljoen plus uitbreiding vve 205 miljoen euro;
4-12 jarigen 10 uur per week: 160 miljoen.

ontstaan van het Platform Kindcentra, Kindcentra 2020 en een unieke samenwerking van vijf brancheorganisaties op dit aspect.

Platform Kindcentra

Een groot aantal organisaties heeft zich in 2015 verenigd rondom het thema kindcentra¹⁸ en het Platform Kindcentra opgericht, dat bestaat uit:

- alle werknemersorganisaties uit het primair onderwijs en de kinderopvang (FNV, AOB, CNV onderwijs, AVS, VCP);
- alle ouderorganisaties uit het primair onderwijs en de kinderopvang (BOinK, Voor Werkende Ouders, Ouders en Onderwijs, Stichting Actief Ouderschap);
- een aantal aangrenzende werkgeversorganisaties (Jeugdzorg Nederland, ActiZ Jeugd, GGD GHOR Nederland, BMK);
- een groot aantal organisaties die belang hechten aan kindcentra: Women Inc., Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst, Méér Muziek in de klas, Bernard van Leer Foundation, Het Kinderopvangfonds, Kennisinstituut Ruimte OK, MenO Groep, NOC*NSF en vereniging IKOOK.

Vier kopgroepen van bestuurders

Kindcentra 2020 bestaat uit vier kopgroepen van innovatieve bestuurders uit de kinderopvang, het primair onderwijs, de jeugdhulp en wethouders, die allen dagelijks bezig zijn om kindcentra te realiseren. Vanuit hun praktijk hebben zij het initiatief genomen om zich te verenigen om te pleiten voor het wegnemen van alle randvoorwaardelijke belemmeringen voor en het faciliteren van kindcentra.

Vijf brancheorganisaties

De vijf brancheorganisaties, Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang, Brancheorganisatie Kinderopvang, PO-Raad, Sociaal Werk Nederland en VNG pleiten¹⁹ eveneens voor een ontwikkelrecht van 16 uur per week voor alle kinderen tot zij naar de basisschool gaan en voor rijke dagarrangementen met op termijn een recht op toegang tot buitenschoolse opvang. Zij pleiten er voor het (wettelijk) mogelijk te maken dat onderwijs- en kinderopvanginstellingen intensief samenwerken of in één organisatie kunnen opgaan. De inrichting van dergelijke voorzieningen is afhankelijk van lokaal maatwerk en de behoeften in buurt of dorp.

¹⁸ Rondom deze tekst: “De tijd in Nederland is rijp om een stap vooruit te zetten in de samenhang van voorzieningen voor de ontwikkeling van jonge kinderen van nul tot en met twaalf jaar. Daarom heeft een aantal partijen besloten de volgende verklaring te onderschrijven. De partijen streven naar een aanpassing van de huidige wetgeving zodat:

- Alle kinderen recht krijgen op een minimaal aantal uren toegang tot een voorziening voor kinderopvang;
- Het mogelijk wordt kindcentra te vormen waar, vanuit één organisatie, primair onderwijs en kinderopvang kan worden aangeboden. Deze mogelijkheid wordt als optie toegevoegd aan de bestaande voorzieningen van onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen.

Partijen verklaren dat zij zich de komende jaren, elk vanuit hun eigen beïnvloedingssfeer, in zullen spannen om Kindcentra zodanig op de politieke agenda te krijgen dat het toegangsrecht en kindcentra uiterlijk in 2020 een wettelijk kader hebben.”

¹⁹ Statement, maart 2017.